

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK
JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátě složeném z předsedkyně JUDr. Dagmar Nygrínové a soudců JUDr. Marie Turkové a JUDr. Antonína Koukala v právní věci **žalobkyně A. P.,** proti **žalované České správě sociálního zabezpečení,** Křížová 25, Praha 5, o opravném prostředku (žalobě) žalobkyně proti rozhodnutí žalované ze dne 29. 1. 2002 o poskytnutí jednorázové peněžní částky podle zákona č. 261/2001 Sb. z důvodu účasti manžela žalobkyně v národním boji za osvobození, **takto:**

Žaloba **se zamítá.**

Žádný z účastníků **nemá** právo na náhradu nákladů řízení.

Odůvodnění:

Dne 29. 1. 2002 vydala Česká správa sociálního zabezpečení (dále jen „žalovaná“) dvě rozhodnutí, z nichž prvním přiznala žalobkyni podle § 5 odst. 7 zákona č. 261/2001 Sb. (o poskytnutí jednorázové peněžní částky účastníkům národního boje za osvobození, politickým vězňům a osobám z rasových nebo náboženských důvodů soustředěných do vojenských pracovních táborů a o změně zákona č. 39/2000 Sb., o poskytnutí jednorázové peněžní částky příslušníkům československých zahraničních armád a spojeneckých armád v letech 1939 až 1945), jednorázovou peněžní částku ve výši 30 000 Kč z důvodu účasti manžela žalobkyně J. L. v národním boji za osvobození v době od 1. 11. 1944 do 25. 4. 1945, tedy po dobu kratší než 1 rok, za níž by manželu žalobkyně vznikl nárok na jednorázovou peněžní částku ve výši 60 000 Kč a žalobkyni pak ve smyslu § 5 odst. 7 polovina této částky, tj. 30 000 Kč.

Druhým rozhodnutím z uvedeného data, téhož čísla, byla žalobkyni přiznána jednorázová peněžní částka ve výši 60 000 Kč z titulu její účasti v národním boji za osvobození v době od 1. 12. 1944 do 26. 4. 1945 (tedy pro dobu kratší než 1 rok, avšak delší než 3 měsíce), jak žalobkyně v řízení prokázala.

Žalobkyně podala včas opravný prostředek pouze proti prvnímu rozhodnutí, jímž jí byla přiznána jednorázová peněžní částka ve výši 30 000 Kč z důvodu účasti jejího zemřelého manžela v národním boji za osvobození. V opravném prostředku žalobkyně namítala, že její manžel J. L byl popraven gestapem dne 4. 5. 1945, tedy byl na něm vykonán trest smrti, a proto žalobkyni náleží podle § 5 odst. 7 zákona č. 261/2001 Sb. jednorázová peněžní částka ve výši 120 000 Kč. Připomíná tragické okolnosti, za nichž byl její manžel zatčen a odvlečen neznámo kam a posléze dne 4. 5. 1945 zastřelen u obce P.

Žalovaná ve svém písemném vyjádření k opravnému prostředku žalobkyně vysvětlila, že zákon č. 261/2001 Sb. se vztahuje na odškodnění těch účastníků národního boje za osvobození, kteří splňují podmínky uvedené v § 1 odst. 1 bodě 1 písm. c/ až f/, bodě 2 a odst. 2 zákona č. 255/1946 Sb., o příslušnících československé armády v zahraničí a o některých jiných účastnících národního boje za osvobození, a bylo jim o tom vydáno příslušné osvědčení, nebo kteří mají potvrzení, které toto osvědčení nahrazuje, a vztahuje se rovněž na vdovy a vdovce po těchto účastnících národního boje za osvobození za podmínek uvedených v § 1 odst. 2 zákona č. 261/2001 Sb. Manžel žalobkyně byl jednak účastníkem národního boje za osvobození v době od 1. 11. 1944 do 25. 4. 1945 jako československý partyzán ve smyslu § 1 odst. 1 písm. c/ zákona č. 255/1946 Sb. a dále jako československý politický vězeň v době od 26. 4. 1945 do 4. 5. 1945. Českoslovenští političtí vězni jako příslušníci národního boje za osvobození jsou však uvedeni v § 1 odst. 1 bodě 1 písm. g/ (nikoliv písm. c/ až f/) zákona č. 255/1946 Sb. a na rozhodování o přiznávání jednorázové peněžní částky se v jejich případě vztahoval zákon č. 217/1994 Sb. Manžel žalobkyně J. L. zemřel nepochybně v národním boji za osvobození, ale jako československý politický vězeň, na které se zákon č. 261/2001 Sb. nevztahuje a žalovaná proto žalobkyni podle § 5 odst. 7 mohla přiznat pouze jednorázovou peněžní částku za jeho účast v národním boji za osvobození jako československého partyzána. Žalovaná strana proto navrhovala, aby Vrchní soud v Praze po provedeném řízení napadené rozhodnutí potvrdil.

V daném případě jde o věc, která na Nejvyšší správní soud přešla podle ustanovení § 132 zákona č. 150/2002 Sb., o soudním řádu správním (dále jen „s. ř. s.“) z Vrchního soudu v Praze. Nejvyšší správní soud ve věcech neskončených vrchními soudy dokončí řízení zahájená před těmito soudy jako soud prvního stupně. Podle ustanovení § 130 s. ř. s. se neskončená řízení podle části páté o. s. ř. dokončí podle části třetí hlavy druhé dílu prvního s. ř. s., tedy jako řízení o žalobách. O takový případ jde i v projednávané věci, a proto Nejvyšší správní soud postupoval v řízení podle ustanovení § 65 a násl. o. s. ř. Ve věci samé bylo rozhodnuto bez nařízení jednání, když žalovaná vyslovila s takovým postupem souhlas a žalobkyně nevyslovila proti takovému postupu námitky.

Soud přezkoumal napadené rozhodnutí, jakož i řízení předcházející jeho vydání a dospěl k závěru, že opravnému prostředku (žalobě) žalobkyně nelze vyhovět.

Již správní orgán ve vyjádření k opravnému prostředku správně poukázal na právní úpravu možnosti poskytnutí jednorázové peněžní částky účastníkům národního odboje tak, jak je upravena v ustanovení § 1 odst. 1, odst. 2 a odst. 3 zákona č. 261/2001 Sb. v návaznosti na ustanovení § 1 odst. 1 a odst. 2 zákona č. 255/1946 Sb. (o příslušnících československé

armády v zahraničí a o některých jiných účastnících národního boje za osvobození). Zdůraznil, že podle ustanovení § 1 odst. 1 zákona č. 261/2001 Sb. se tento zákon vztahuje na občany České republiky, kteří splňují podmínky uvedené v ustanovení § 1 odst. 1 bod 1 písm. c/ až f/, bodě 2 a odst. 2 zákona č. 255/1946 Sb., a bylo jim o tom vydáno podle ustanovení § 8 citovaného zákona (zákon č. 255/1946 Sb.) osvědčení nebo mají-li doklad, který osvědčení nahrazuje (dále jen „účastník národního boje za osvobození“). Účastníkem národního boje za osvobození je i občan České republiky, který splňuje podmínky uvedené v ustanovení § 1 odst. 1 bodě 1 písm. a/ citovaného zákona, pokud byl příslušníkem československého armádního sboru ve Svazu sovětských socialistických republik a konal tam službu sice kratší než 3 měsíce, avšak společně se službou příslušníka první československé armády na Slovensku jeho vojenská služba trvala alespoň 3 měsíce. Podle ustanovení § 1 odst. 3 zákona č. 261/2001 Sb. se za účastníky národního boje za osvobození podle tohoto zákona považují též občané České republiky, kteří v době od 15. března 1939 do 8. května 1945 byli z rasových nebo náboženských důvodů soustředěni do vojenských pracovních táborů na území Československa v jeho hranicích ze dne 29. září 1938 nebo se z týchž důvodů na tomto území ukrývali po dobu celkem nejméně 3 měsíců a pokud za tuto dobu již neobdrželi jednorázovou peněžní částku podle zákona č. 217/1994 Sb., o poskytnutí jednorázové peněžní částky některým obětem nacistické perzekuce. Správní orgán připomněl i ustanovení § 1 odst. 2 zákona č. 261/2001 Sb. s tím, že se vztahuje i na děti, jejichž oba rodiče jako účastníci národního boje za osvobození padli nebo jeden z rodičů jako účastník národního boje za osvobození padl a druhý z rodičů v té době již nežil, pokud ke dni úmrtí později zemřelého rodiče nedosáhly věku 18 let (dále jen „děti“). Nutno připomenout ustanovení § 1 odst. 1 bod 1 zákona č. 255/1946 Sb. (v němž je vymezen okruh účastníků národního boje za osvobození), podle něhož takovým účastníkem je ten:

1) kdo v letech 1939 až 1945
   a) byl příslušníkem československé armády v zahraničí nebo v ní konal vojenskou službu za podmínek uvedených v ustanovení § 2 odst. 1 č. 2,
   b) konal vojenskou službu ve spojenecké armádě,
   c) byl příslušníkem první československé armády na Slovensku,
   d) byl československým partyzánem (ustanovení § 1 zákona č. 34/1946 Sb., jímž se vymezuje pojem „československého partyzána“),
   e) zúčastnil se alespoň 3 měsíce soustavné činnosti zahraničního nebo domácího hnutí, směřujícího přímo k osvobození republiky Československé, nebo Slovenského národního povstání třeba po dobu kratší takovým způsobem, že tato činnost přivodila nebo byla prokazatelně způsobilá přivodit jemu nebo jeho rodiče újmu na životě, osobní svobodě nebo zdraví,
   f) zúčastnil se povstání v květnu 1945, přičemž za bojů padl nebo byl těžce raněn nebo utrpěl těžkou poruchu zdraví,
   g) byl československým politickým vězněm,
2) kdo byl československým dobrovolníkem ve Španělsku v letech 1936 až 1939.

Podle § 5 odst. 3 zákona č. 261/2001 Sb. se výše jednorázové peněžní částky pro účastníka národního boje za osvobození za účast v národním boji za osvobození kratším než 1 rok, trvajícím však alespoň 3 měsíce nebo alespoň 2 měsíce v případě služby v partyzánské jednotce jako československý partyzán podle zvláštního zákona, činí 60 000 Kč. Podle § 5 odst. 7 téhož zákona činí výše jednorázové peněžní částky podle odstavce 1 až 6 pro vdovu nebo vdovce po účastníku národního boje za osvobození nebo po politickém vězni (nezaměňovat s československým politickým vězněm) a děti podle § 1 odst. 2 vždy její polovinu. Pokud účastník národního boje za osvobození nebo politický vězeň v národním boji za osvobození padl nebo na něm byl vykonán trest smrti, nebo který zemřel při věznění, činí

výše jednorázové peněžní částky pro vdovu nebo vdovce a děti podle § 1 odst. 2 částku 120 000 Kč.

V této souvislosti nutno zdůraznit, že zákon č. 261/2001 Sb. se kromě účastníků národního boje za osvobození vztahuje též na politické vězně, tedy na občany uvedené v § 2 odst. 2 téhož zákona, jimiž jsou občané České republiky, kteří byli vězněni mezi 25. únorem 1948 a 1. lednem 1990 a u kterých bylo rozhodnutí o jejich věznění zcela nebo částečně zrušeno podle zákona č. 119/1990 Sb., o soudní rehabilitaci, ve znění pozdějších předpisů nebo podle zákona č. 198/1993 Sb., o protiprávnosti komunistického režimu a o odporu proti němu (dále jen „politický vězeň“). Jde tedy o jinou kategorii oprávněných osob – politických vězňů – kterou nelze zaměňovat s československými politickými vězni ve smyslu § 1 odst. 1 bodě 1 písm. g/ zákona č. 255/1946 Sb., na něž se v případě rozhodování o přiznávání jednorázové peněžní částky vztahoval zákon č. 217/1994 Sb.

Jak vyplývá ze skutkových zjištění správního orgánu, z nichž bylo vycházeno v napadeném rozhodnutí a která nedoznala změny ani v průběhu řízení soudního, je žalobkyně nepochybně vdovou po panu J. L., který podle potvrzení Ministerstva obrany České republiky ze dne 19. 7. 1995 byl účastníkem národního boje za osvobození podle zákona č. 255/1946 Sb., přičemž pokud jde o způsob účasti na národním boji za osvobození a dobu strávenou ve vlastnosti účastníka tohoto boje, je v potvrzení uvedeno, že byl československým partyzánem od 1. 11. 1944 do 25. 4. 1945 a československým politickým vězněm od 26. 4. 1945 do 4. 5. 1945. Je rovněž nepochybné, že manžel žalobkyně J. L. byl násilně zastřelen gestapem (č. 10) dne 4. 5. 1945. V době účasti v národním boji za osvobození byla žalobkyně manželkou J. L., neboť podle předloženého opisu oddacího listu bylo jejich manželství uzavřeno dne …..1942 v obci H. Z uvedeného je patrno, že podle zákona č. 261/2001 Sb. lze poskytnout jednorázovou peněžní částku v tomto zákoně uvedenou jen těm účastníkům boje za národní osvobození (a vdovám či dětem po nich), kteří jsou uvedeni v § 1 odst. 1 bodě 1 písm. c/ až f/ zákona č. 255/1946 Sb. V případě manžela žalobkyně se to týká jeho účasti v boji za národní osvobození jako československého partyzána, neboť na tuto skupinu účastníků odboje pamatuje písm. d/ uvedeného zákonného ustanovení. Protože tato účast trvala déle než 2 měsíce v případě československého partyzána, avšak netrvala celý 1 rok, náleželo by J. L. odškodnění za tuto dobu účasti ve výši 60 000 Kč. Žalobkyni jako vdově po něm náleží ve smyslu § 5 odst. 7 polovina této částky, tedy 30 000 Kč. Jak již vysvětlil žalovaný správní orgán, nezemřel J. L. ve vlastnosti československého partyzána, ale československého politického vězně, na jejichž odškodnění se vztahoval zákon č. 217/1994 Sb. Ostatně podle záznamu ve správním spise žalobkyně, z titulu této účasti manžela v boji za národní osvobození již obdržela odškodnění v celkové výši 102 300 Kč. Je zřejmé, že žalobkyni zřejmě pomýlilo nepříliš jasné ustanovení § 5 odst. 7 zákona č. 261/2001 Sb., kde je v jedné větě pamatováno na odškodnění jak účastníků národního boje za osvobození, tak politických vězňů z doby komunistického režimu. Nejde však o československé politické vězně z doby II. světové války, jak již bylo výše vysvětleno.

Ze všech těchto důvodů soud dospěl k závěru, že žalobkyni nárok na přiznání jednorázové peněžní částky podle zákona č. 261/2001 Sb. z titulu účasti jejího manžela v národním boji za osvobození náleží jen ve výši žalovanou stranou přiznané, tj. ve výši 30 000 Kč a nenáleží jí nárok na poskytnutí částky 120 000 Kč ve smyslu § 7 odst. 5 téhož zákona.

Soud tímto nezpochybňuje nespornou odvahu paní žalobkyně a jejího zemřelého manžela, kterou prokázali v boji za osvobození Československa. Nemá pochyby ani o tom, že

prodělané útrapy vážně komplikovaly žalobkyni průběh dalšího života. Avšak striktní vymezení podmínek nároku zákonem bez toho, aniž by bylo do zákona zakotveno jakékoliv zmírňovací právo (odstranění tvrdosti zákona), neumožňuje ani soudu v rámci jeho rozhodovací pravomoci vážit okolnosti konkrétního případu a od podmínek nároků stanovených zákonem se jakkoliv odchýlit. Soudu nepřísluší vůli zákonodárce podle své úvahy měnit, doplňovat či nahrazovat, neboť je zákonem vázán.

Účastníkům nenáleží právo na náhradu nákladů řízení, když žalobkyně neměla v řízení úspěch (ostatně náhradu nákladů řízení nepožadovala) a žalované, která rovněž náhradu nákladů řízení nepožadovala, podle obsahu spisu náklady nevznikly (§ 60 odst. 1 s. ř. s.).

P o u č e n í : Proti tomuto rozsudku n e j s o u opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 11. června 2003

JUDr. Dagmar Nygrínová
předsedkyně senátu